

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Jan. 1868, kl. 2 e. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Riksdagen, om antagande af en författning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad; Gifven Stockholms Slott den 10 December 1867.

Sedan Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 18 Februari år 1863 tillkännagifvit, det de för sin del ansett, att den enligt 9 Kap. 1 § och 12 Kap. 2 § Ärfdabalken med dithörande författningar städernas magistrater tillagda rättighet att, der ej annorlunda vore stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften och därför uppbära arfvoden, borde upphöra och städernas innevånare i detta hänseende tilläggas samma rätt, som tillkommer Rikets öfriga innevånare, att nemligen sjelfva kalla gode män till dylika förrätningars verkställande, men att hinder härför funnits möta deri, att förenämnda arfvoden utgjorde en väsendtlig del af magistraternas aflöning, hvarför Rikets Ständer i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd till beredande af ersättning åt vederbörande städers magistrater för den sportelinkomst de genom den föreslagna förändringen kunde komma att förlora och sedermera framställa nådig Proposition om den förändring i allmän lag, som för det afsedda ändamålet vore nödig, — så hafva i anledning häraf upplysningar blifvit infortrade angående beloppet af den inkomst städernas magistrater under sednaste åren genom ifrågasvarande sportler uppburit, äfvensom städernas innevånare blifvit hörde, huruvida de ville åtaga sig att bereda magistratspersonerna ersättning för upphörande af nämnde sportler; och har af de till följd häraf inkomna yttranden visat sig, bland annat, dels att ifrågasvarande afgifter, hvilka i de flesta städer, såsom af

ålder varit vanligt, ingå bland magistratspersonernas löningsförmåner, dock på åtskilliga ställen till någon del eller helt och hållet användas till andra ändamål, dels ock att, under det innevånarne i större delen af rikets städer samtyckt att utgifva ersättning för den minskning i inkomster, som genom den föreslagna förändringen skulle uppstå, dervid dock på flera ställen särskilda vilkor blifvit vid nämnda medgifvande fästade, så hafva i ett ej obetydligt antal städer innevånarne vägrat att sådan ersättning utgifva.

Då sålunda hinder fortfarande lärer böra anses möta för den föreslagna förändringens genomförande på en gång i alla rikets städer, men sådant genomförande lämpligen bör kunna ske för hvarje särskild stad, allteftersom ersättning beredes för de inkomster, hvilka hittills genom boupptecknings- och arfskiftesarfvoden influtit, vill Kongl. Maj:t alltså, med öfverlemnande af Högsta Domstolens i ämnet förda protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande framlägga följande förslag till

Förordning

angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad.

Stadgandet i 9 Kap. 1 § Ärfdabalken, att vid uppteckning af egendom, som finnes i bo, lydande under stadsdomstol, eller utgöres af fastighet i stad, borgmästare och råd skola nämna två eller flera redlige män, som egendomen uppteckna och värdera, må, efter Konungens förordnande, upphöra att gälla i afseende å bouppteckning i den stad, hvarest afgifter för bouppteckningars och arfskiftens förrättande icke vidare tagas i beräkning till bestridande af löner eller andra allmänna utgifter; egande derefter sterbhusdelegare att till så väl uppteckning och värdering af egendomen, som ock till arfskifte kalla gode män, på sätt som stadgadt är om bo, hvilket under stadsdomstol ej lyder.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

Louis De Geer.

*Transsumt af protokollet öfver Justitie-departements-ärenden, hållet
inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms
Slott Tisdagen den 29 Oktober 1867,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena Herr Grefve *Manderström*,
Stats-Råden: Grefve *von Platen*,
Friherre *af Ugglas*,
Lagerstråle,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim.

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern anförde härefter i underdånighet:

3:o.

Att, sedan Rikets Ständer i skrifvelse den 18 Februari 1863 andragit, hurusom den enligt 9 Kap. 1 § och 12 Kap. 2 § Ärfdabalken med dithörande författningar städernas magistrater tillagda rättighet, att, der ej annorlunda vore stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften och derfor uppbära arfvoden, vore till sjelfva sin grund obillig, ofta för sterbhusen tryckande, och dessutom ej förenlig med den likställighet mellan städernas innevånare, som jemväl i detta hänseende borde ega rum, samt att derföre nu liksom vid flera föregående riksdagar fråga blifvit väckt att, med ändring af nämnda stadganden, meddela städernas samtliga innevånare enahanda rätt, som enligt allmän lag och särskilda författningar egde rum för så väl vissa af dem, som för alla öfriga Rikets inbyggare, hvilka ej lyda under stadsdomstol, att nemligen sjelfva kalla gode män att förrätta bouppteckningar och arfskiften, men att hinder för sådan förändring alltjemt funnits möta deri, att förenämnda arfvoden utgjorde en väsendtlig del af magistraternas aflöning, och förutgående åtgärder således voro nödiga

för betryggande deraf, att ej någons tillförsäkrade rätt blefve inskränkt och att sådana löner i annan ordning komme att utgå, att städerna kunde påräkna att fortfarande ega skicklige magistratspersoner, i följd hvaraf Rikets Ständer, med förklaring, det de, som för sin del ansett magistraternas ofvan omförmälda rättighet böra försvinna, väl funnit de sålunda anförda omständigheterna fortfarande utgöra giltigt hinder för enkelt bifall till den påyrkade lagförändringen, men likväl ansett tiden vara inne för åstadkommande af sådana åtgärder, som syntes böra föregå en ny författning i ämnet, — i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder till beredande af ersättning åt vederbörande städers magistrater för den sportelinkomst de genom en sådan anordning kunde förlora, äfvensom sedermera framställa nådig Proposition om den förändring i allmän lag, som för omförmälda ändamål blefve nödig; — så hade genom remiss den 24 Mars 1863 samtliga Konungens Befallningshafvande blifvit anbefallde, dels att från städernas magistrater infordra uppgifter å beloppet af den inkomst magistraterna under sednast förflutna fem år genom ifrågavarande sportler uppburit, dels ock att låta höra städernas innevånare, huruvida de ville åtaga sig att bereda magistratspersonerna ersättning för upphörande af nämnda sportler; och har af de i följd häraf inkomna yttranden visat sig, att innevånarne i 37 af rikets städer vägrat att utgifva ersättning för den minskning i inkomster, som genom den föreslagna förändringen skulle uppstå, hvaremot i öfriga 48 städer innevånarne till sådan ersättnings utgifvande samtyckt, på flera ställen dock endast på vissa vilkor.

Då sålunda visat sig, att hinder för närvarande mötte, att genom en för hela riket gemensam författning ordna förevarande fråga på sätt föreslaget blifvit, men sådant ordnande deremot lämpligen syntes kunna ske, derigenom att i sjelfva lagen lemnades Kongl. Maj:t öppet, att för hvarje särskildt fall, der öfverenskommelse inom någon stad kunde träffas angående afskaffande af ifrågavarande afgifter och medels beredande på annat sätt, till betäckande af dermed förut bestridda utgifter, meddela föreskrift om den föreslagna förändringens trädande i verket i samma stad; — så hade förslag till ändring i 9 Kap. 1 § Ärfdabalken i sådan syftning blifvit inom Justitie-stats-expeditionen upprättadt. Och hemställde Hans Excellens, att Högsta Domstolens yttrande öfver samma förslag måtte, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, genom noter protokollet infordras.

På Stats-Rådets öfrige ledamöters tillstyrkande behagade Hans Maj:t Konungen till Herr Justitie-Statsministerns berörda hemställan lemna nådigt bifall.

Ex protocollo
E. Adlersträhle.

*Utdrag af Protokollet öfver Justitie-ärenden, hållet i Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Thursdagen den 14 November 1867.*

Andra Rummet.

Närvarande:

Justitie-Råden: *Iggeström,*
Södergren,
Cramér,
Friherre Leuhusen,
Carleson,
Wretman,
Naumann.

T. f. Byråchefen, Revisionssekreteraren Friherre Leijonhufvud föredrog i underdånighet:

Ett inom Justitie-departementet uppgjort förslag till förändrad lydelse af 9 Kap. 1 § Ärfdabalken, hvaröfver Kongl. Maj:t, enligt note ur Statsrådsprotokollet öfver Justitie-departements-ärenden den 29 sistlidne Oktober, infordrat Högsta Domstolens yttrande; varande berörda förslag af följande lydelse:

“När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lefver efter, ehvad förord gjorde äro, riktigt uppgifva och låta noga uppteckna alltsammans i boet, så löst som fast, sådant som det vid dödstimmen var, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arfvingarnes eller deras förmyndares eller ombudsmäns närvaro; skrifve ock samma uppteckning under, der den gälla skall, med edlig förpligtelse, att ej något med vilja och vetskap är döljdt och utelemnadt, utan allt riktigt uppgifvet; och vare ändå pliktig, der så fordras, att den med ed besanna. Lefver ej man eller hustru, gifven då arfvingarne upp egendomen till uppteckning, eller de, som den vid dödsfallet om händer haft, och skrifven uppteckningen under, som nu är sagdt. Lyder boet under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskildt stadgadt är eller af Konungen förordnadt varder, borgmästare och råd nämna två eller flere redlige män, som egendomen uppteckna och värdera. Lyder boet under annan domstol, eller är egendomen fastighet å landet, då ega sterbhusdel-

egarne kalla gode män, som efter bästa förstånd uppteckningen och värderingen förrätta. I presthus må arfvingar kalla och bruka dertill den de helst sjelfve vilja.“

Som rörande detta ärende bland Högsta Domstolens ledamöter skiljaktiga meningar yppades, företogs omröstning, dervid Justitierådet Naumann yttrade:

“De till införande i tredje punkten af 1 § 9 Kap. Ärfdabalken föreslagna ord “*eller af Konungen förordnad* varder“ sakna all begränsning. Dessa ord, efter deras tydliga lydelse, innebära:

dels att Konungen skulle ega, vid särskilda tillfällen, genom dispensresolutioner uppå gjorda ansökningar frikalla sterbhus i stad från iakttagande af lagens föreskrift och således, utan att lagen dymedelst undergick någon ändring, ex speciali gratia medgifva sterbhus, ett eller flera, att efter affiden person hålla bouppteckning utan magistrats anlitande;

dels att åt Konungen skulle inrymmas befogenhet att, utan Riksdagens medverkan, genom utfärdande af mera eller mindre allmänna förordningar, efter godfinnande ändra innehållet af åberopade lagbud, utan att ens är angifvet, i hvilken riktning eller omfattning en sådan ändring finge verkställas.

Hvad nu angår dispensationsrätten, hvilken i 1734 års lag så ytterst sällan förekommer, så är det bekant, att denna rätt, i fråga om stadganden i allmän civillag, numera är aflyst af en sund lagstiftningspolitik.

Beträffande åter ett öfverlåtande åt Konungen ensam att genom förordningar ändra en föreskrift i Ärfdabalken, så är en slik delegation hos oss en konstitutionel omöjlighet; ty då Regeringsformen stadgar, att stiftande och ändring af allmän civillag endast får ske af Konung och Riksdag gemensamt, så kan hvarken en af dessa Magter åt den andra, eller de begge åt endera delegera sin lagstiftningsmyndighet, förr än grundlagen (hvilket icke vore att önska, liksom det icke heller är att befara) i ett så magtpåliggande stycke ändras.

Jag kan alltså ej annat än *afstyrka* det remitterade förslaget; och ehuru man kunde tycka, att det låge utom området för den granskningsåtgärd, hvilken tillkommer Högsta Domstolens ledamöter, att, i fall sådant som det förevarande, afgifva ett kontraförslag, finner jag mig dock oförhindrad att hemställa: huruvida icke den i Statsråds-protokollet rörande detta ämne uttalade afsigt stode att vinna derigenom, att Konung och Riksdag, derest de funno en förändring af den hittills gällande ordning i fråga om bouppteckningars förrättande i stad verkligen vara af behovet påkallad, beslöto på grundlagsenlig väg en allmän författning, genom hvilken magistrats rätt och åliggande i den delen komme att upphöra, men tillika stadgades, att författningen icke ginge i verkställighet, utan i den mån stadskommunerna åtog sig att bereda magistraternas ledamöter motsvarande sportelersättning, eller, der provisionen ingår till stadskassan, från denna inkomst afstodo, samt att, när sådant vore af en eller flera städer behörigen fullgjordt, Kongl. Maj:t ville i ämnet utfärda kungörelser till vederbörandes efterrättelse.“

Justitierådet Wretman anförde: "Nu ifrågavarande lagrum, 9 Kap. 1 § Ärfdabalken, sådan den lyder enligt Förordningen den 19 Maj 1845, förutsätter redan undantag från det deri gifna allmänna stadgande, att borgmästare och råd skola nämna uppteckningsmän för sterbhus, lydande under stadsdomstol och för fastighet i stad, samt hänvisar i sådant hänseende till hvad särskildt annorlunda kan vara stadgadt.

Vid sådant förhållande synes mig det ändamål, som genom det nu föreslagna tillägget i denna § varit afsedt, lämpligast kunna ernås genom ett Statsmagternas särskilda beslut angående de villkor, hvarunder delegare i sterbhus i stad må tillerkännas rätt att sjelfve kalla bouppteckningsmän; hvarigenom undveks att i sjelfva lagtexten göra förändring, hvilken, om den antogs i nu föreslagna ordalag, skulle inrymma rättighet för Kongl. Maj:t att från den allmänna föreskriften i ämnet förordna om undantag äfven i andra rigtningar, än nu blifvit antydt. Jag anser mig derföre icke kunna tillstyrka nådig Proposition till Riksdagen å ifrågavarande förslag."

Justitierådet Carleson yttrade: "Då föreskrifterna om magistraternas skyldighet att nämna boupptecknings- och skiftesmän i sterbhus egentligen och enligt sin grund tillhöra, icke civilrätten, utan den ekonomiska och administrativa rätten, samt, jemte det de innefatta undantag från den allmänna regeln, att sterbhusdelegare sjelfve må kalla boupptecknings- och skiftesmän, äro uteslutande beroende af städernas ekonomiska förhållanden, olika på särskilda orter, finner jag, för min del, med afseende tillika å den ordning, i hvilken frågor, likartade med den förevarande, blifvit tillföre och såväl före som efter tillkomsten af nu gällande grundlag behandlade, ingenting annat att vid det remitterade förslaget anmärka, än att ordställningen i det föreslagna tillägget till 1 § i 9 Kap. Ärfdabalken möjligen kan gifvas en mot den åsyftade meningen stridande tydning, som efter min föreställning skulle undvikas, om samma tillägg utbyttes mot en näst efter tredje punkten i nämnda § införd period af följande lydelse: "Finner Konungen att borgmästare och råd i någon stad kunna från deras berörda åligganden befrias, hafve sterbhusdelegare rätt och pligt att egendomen genom redlige män uppteckna och värdera låta." Att ett dylikt stadgande lämpligare skulle utfärdas i form af författning än såsom tillägg till lagtexten kan visserligen vara möjligt, men då efter min förmening nästan lika goda skäl kunna framställas för den ena formen som för den andra, synes det mig vara temmeligen likgiltigt, vilkendera väljes."

Justitierådet Friherre Leuhusen instämde med Justitierådet Wretman.

Justitierådet Cramér afgaf följande yttrande: "Under föredragningen är upplyst, att Riksdagen uttalat önskan, att rättighet måtte meddelas städernas inbyggare och sterbhusdelegare efter dem, som i stad egde fast egendom, att sjelfve, i likhet med dem på landet, ombesörja upptecknandet af affiden persons

egendom; och att, då för genomförandet af den önskade reformen angeläget vore att ersättning bereddes åt städernas magistratspersoner för hittills påräknad inkomst genom boupptecknings- och arfskiftesförrättningar, i hvilket afseende en del städer redan förklarar sig villiga att sådan utgöra, ifrågasarande tillägg till 9 Kap. 1 § Ärdabalken ansetts nödigt, för att sätta Konungen i tillfälle att efter hand och i den mån omförmälda angelägenhet kunde nöjaktigt ordnas, upphäffa borgmästares och råds i lag grundade åliggande att nämna bouppteckningsmän och att i stället lemna åt innevävarne i städerna öppet att sjelfva låta ombesörja bouppteckningarnes förrättande.

Det föreslagna tillägget afser emellertid ett bemyndigande af större omfattning, än som erfordras för närvarande syftmåls ernående. Efter orden innebär detta rättighet för Konungen att i ämnet oinskränkt förordna. Oafsedt den betänklighet, som från konstitutionel synpunkt kunde vara att häremot anföra, finner jag mig böra mot förslaget antaglighet anmärka, att det ifrågasatta ändamålet synes kunna, efter samverkan af båda Statsmagterna, vinnas utan något tillägg till nu gällande lagtext, i händelse nemligen Riksdagen bifölle en af Konungen gjord sådan framställning, som af Justitierådet Carleson föreslagits.

Justitierådet Södergren, som ansåg sig böra först undersöka, om den föreslagna lagförändringen vore möjlig och endast i sådant fall afgifva yttrande angående åtgärdens lämplighet och nytta, biträdde den af Justitierådet Naumann yttrade åsigt, att under grundlagens synpunkt mötte hinder för det nu föredragna lagförslag, att Konungen skulle vara förbehållet att förordna om upphäfvande af stadgandet i 9 Kap. 1 § Ärdabalken, i afseende på ordningen för den förrättning, hvarmedelst inom stads område död mans efterlemnade egendom blefve upptecknad och värderad. Justitierådet trodde visserligen, att, om än i någons tycke detta för städerna tillkomna undantagsstadgande från en allmänare regel kunde ega något berättigande i vigten af arfvings och borgenärs på behandlingen af död mans qvarlätenskap beroende rätt, dock i allmänhet någon synnerlig betänklighet i sådant afseende icke kunde möta för upphäfvande af samma undantagsstadgande. Men deruti måste dock eljest möjligen skiljaktiga tycken sammanstämma, att ett med civillagen införlifvadt stadgande i ämnet nu verkligt finnes, — med civillagen införlifvadt icke blott genom lagtextens lydelse, utan än mera väsendtligt genom egenskapen att bestämma den på de handlande personernas behörighet ankommande giltigheten af sjelfva bouppteckningsförrättningen, hvilken väl icke skulle kunna betraktas såsom något för civillagstiftningen främmande ämne. Detta stadgandes undanröjande från samma lag eller utbytande mot annan föreskrift vore följaktligen ett lagstiftningsärende, som fordrade behandling i enlighet med 87 § 1 mom. Regeringsformen. På Konungens och Riksdagens sammanstämmande beslut berodde således att upphäffa detta civilagens stadgande och antingen sätta en annan och ny föreskrift i dess ställe inom
civil-

civillagen, eller ock lemna sjelfva ämnet, genom detta upphäfvande uteslutet från civillagens område, till behandling på annan väg. Men ingalunda kunde det åberopade grundlagsbudet anses tillstädja, att Konungen och Riksdagen skulle öfverlåta antingen åt Konungen ensam, eller åt Riksdagen ensam, att efter eget godtfinnande, utan den andra lagstiftande myndighetens deltagande, upphäfva ifrågavarande stadgande i civillagen, vare sig för hela riket eller för en eller flera af dess delar. Vål kunde lagstiftande magten fatta sådant beslut om en lags upphäfvande, att detta skulle träda i tillämpning först efter det att något visst utsatt vilkor inträffat, t. ex. att Ärfda-balkens ifrågavarande stadgande skulle upphöra att gälla för stad, så snart för densamma blifvit fastställd och kungjord sådan reglering af löner och utgifter, som icke vidare toge i beräkning någon inkomst medelst afgifter för bouppteckningars förrättande; men ett sådant lagstiftande magtens beslut vore med det nu ifrågaställda väsentligt olika deruti, att genom det förra blefve slutligen afgjort att, så snart det af begge lagstiftande myndigheterna pröfvade, samtyekta och bestämda vilkoret inträffat, lagbudet verkligen *skall* förfalla, men icke kan efter blott den ena lagstiftande myndighetens godtfinnande bibehållas vid gällande kraft. Icke heller finge uppfattningen af förevarande fråga vilseledas af någon skenbar likhet med de fall, der vissa lagbud gäfvu Konungen magt att i särskildt mål, i enstaka rättsfall, eftergifva lagens fordran och tillstädja hvad lagen icke allmänt medgäfvu, t. ex. stadgandet i 1 Kap. 6 § Giftermåls-balken, angående den för giftermål erforderliga ålder. Väsentlig skillnad funnes häruti; det gällde i det ena sjelfva *lagstiftningen*, i det andra åter blott *tillämpningen* i särskildt mål af befintlig och genom undantagstillämpningen icke i dess allmänlighet rubbad lag, hvilken de begge lagstiftande myndigheterna i Staten sålunda fortfarande bibehöllo under sitt samfalta hägn, icke lemnade beroende på blott den ena myndighetens godtfinnande att bibehålla eller upphäfva lagen i dess egenskap af allmän regel, då deremot i sådant fall, som det nu ifrågavarande, Riksdagen skulle i allo frånträda icke blott sin egen utan ock efterkommande Riksdagars lagstiftningsrätt i det särskilda ärendet, hvilken sedermera icke kunde återvinnas utan Konungens tillåtelse. Till Regeringsformen hörde icke att bestämma regler för hvad lagstiftande magten uti de i 87 § omförmälda lagar skulle stadga uti hvarje under dem hörande fråga; men det fordrade Regeringsformen, att nyssnämnda lagar icke fingo innehålla något mot grundlag stridande, hvarken i afseende på sättet för lagarnes stiftande eller i något annat sådant, hvarom grundlag förordnat. Hade grundlagen en gång utstakat, huru civillagstiftning skulle ske, så hade den ock dermed sagt, att denna lagstiftning skulle ske *så och icke annorlunda*. Och denna regel för civillagstiftningens form vore så ovilkorlig, att den för hvarje del af befintlig civillag måste gälla utan all åtskillnad emellan det stora och det lilla, det till innehållet mera viktiga och det jemförelsevis obe-

tydligare, så att icke med större behörighet kunde i en särskild punkt af civil-lagen inläggas vilkor om Konungens eller Riksdagens uteslutande magt att sätta något annat i stället såsom allmän lag, än det kunde ske gemensamt för en hel lagbalk eller för civillagen i dess helhet. Justitierådet ansåg för öfrigt, att om än man skulle hysa den föreställning, att i civillagstifningen under förflutna dagar verkligen skulle hafva inträffat något, som egde sann likhet med förevarande fråga, — i hvilket fall dock exemplet, för att ega någon betydelse för ämnet, väl icke skulle sökas inom tidrymden före den 6 Juni 1809 — sådant dock ingalunda borde mana till efterföljd; ty det sämsta försvar för grundlags öfverträdande vore det, att densamma tillförene blifvit öfverträd. Om något sådant exempel vore här att åberopa, hvartill icke syntes kunna vara att räkna den uti 9 Kap. 1 § Ärfdabalken befintliga hänvisning till hvad särskildt vore stadgadt, hvilket afsåge ett i laglig ordning tillkommet undantagsstadgande; så låge deruti fastheldre en varnande anledning att icke nu gifva ett ytterligare exempel till framtidens vilseledande, möjligen i ämnen, som kunde för samhällsordningen vara af högre vigt än det nu särskildt ifråkakomna.

Justitierådet Iggeström förenade sig med Justitierådet Carleson.

Ex protocollo

C. J. E. Åkerstedt.

Utdrag af protokollet öfver Justitie-departements-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott Tisdagen den 10 December 1867,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Grefve *Manderström*,
Statsråden: Herr Grefve *von Platen*,
Friherre *af Ugglas*,
Lagerstråle,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim,
Abelin,
Justitieråden: *Cramér*,
Adlercreutz.

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern anmälde i underdånighet:

Det i Justitie-departementet utarbetade förslag till förordning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad, äfvensom Högste Domstolens öfver berörda förslag infordrade utlåtande, sådant det finnes intaget i Högste Domstolens protokoll för den 14 sistlidne November.

Hans Excellens yttrade:

“Då grundlagen väl stadgar, att stiftande och ändring af allmän civil- eller kriminallag skall ske af Konung och Riksdag gemensamt, men ej uppdraget någon gränslinie emellan allmän civil- och kriminallag, å ena sidan, och den ekonomiska eller administrativa lagen, å den andra, torde det med fog kunna sägas vara konstitutionellt lofligt, såsom det utan tvifvel ofta kan vara ganska lämpligt, att angående sådana ämnen, om hvilka, derest positiv föreskrift icke gäfves, tvekan kunde uppstå, huruvida de till följd af sin natur borde rätteligen till det ena eller andra området hänföras, i den allmänna lagen intagas stadganden, som afskilja de delar, som icke anses böra dit hänföras. Uppenbart synes det mig vara, att derest ett i allmän civillag influtet stadgande af den beskaffenhet att detsamma, så framt det icke i sådan lag intagits, ostridigt bort hänföras till den administrativa lagstiftningen, ur den allmänna lagen utmönstras, genom ett enkelt upphäfvande deraf, sjelfva lagstiftningsämnet derefter hemfaller

under den lagstiftning, som är Konungen allena förbehållen, ett ändamål, som just afsågs t. ex. vid upphäfvande af åtskilliga kapitel i Handels-balken. Men om ett sådant utmönstrande medför denna följd, måste det äfven tillkomma Konung och Riksdag att, fastän de icke finna skäl att ovilkorligen helt och hållet upphäfva ett dylikt stadgande, bestämma att Konungen må ega att i ämnet annorlunda förordna. Lika litet synes mig tvekan höra förefinnas derom, att Ärfda-balkens nu ifrågavarande stadgande är till sin grund icke ett privaträttsligt, utan ett rent administrativt förfogande, för så vidt detsamma icke må anses ega naturen af ett slags privilegium för städerna.

Under vårt nuvarande statskick har, liksom förut, ofta brukats att lagstiftningsämnen, om hvilkas rätta natur tvekan med långt större skäl kan uppstå, än i afseende å det ämne, som nu är i fråga, på det sätt delats emellan lagstiftande magtens organer att begge gemensamt uppställt en allmän regel, men förklarar, att den ena ensam, eller Konungen, må ega att från denna regel stadga undantag, eller just hvad med det nu ifrågavarande förslaget åsyftats.

För att härom blott anföra några få bland en mångfald af exempel, må det tillåtas mig erinra, hurusom den nya strafflagen innehåller omfattande straffbestämmelser för snart sagdt alla slags brott af embetsmän, men promulgationslagen tillåter likväl Konungen att medelst särskilda instruktioner stadga andra straff för fel eller försummelser af embets- eller tjänstemän i vissa fall, de der i den nya lagen ej uttryckligen nämnde äro. Samma strafflags föreskrifter angående böters förvandling äro ock i allmänhet gällande, jemväl i afseende å böter, som ådömas enligt ekonomisk författning, men promulgationslagen innehåller dock att, der särskild förvandlingsgrund i sådan författning stadgas, skall detsamma följas. Nya Sjölagen stadgar i 4 § att, *der Konungen ej annorlunda förordnar*, skall genom beslut af rederiet bestämmas den ort, hvilken såsom fartygets hemort skall anses. Enligt Kongl. Förordningen den 20 November 1845 må, *efter ty som Konungen derom förordnar*, särskilda härader hafva gemensamt tingsstad, hvarest ransakas och dömas må i brottmål, der häktad person tilltalas för gerning, den han begått inom något af de härader, för hvilka häktet gemensamt är. Till stadgandet i 3 Kap. 5 § Handels-balken, att borgare, som flyttar utrikes, skall gifva ut sjetten penningen af all sin egendom, gjordes, genom Kongl. Förordningen den 9 November 1844, det tillägg: "der ej annorlunda emellan begge riknen slutet är"; utan hvilket tillägg Konungen icke kunnat härom sluta.

Att någon konstitutionell betänklighet emot dylika stadganden icke heller förefunnits hos Lagberedningen, hvars åsigt äfven i detta afseende icke torde vara utan vikt, kan inhemtas, bland annat, af dess föreslagna Rättegångs-balk, förra delen, Kap. 2, hvarest, sedan i 1 § blifvit bestämdt, att Stadsrätt utgöres af domare och nämnd, 3 § lyder sålunda: "Finner Konungen lämpligt för större stad, att Stadsrätt utgöres af flera domare utan nämnd, eller för mindre stad, att de mål, som skulle till Stadsrätt höra, upptagas vid Landsrätt; lände hvad

derom särskildt förordnadt varder till efterrättelse“. Om än, såsom en ledamot i Högste Domstolen förmenat, det sämsta försvar för en grundlags öfverträdelse vore det, att densamma tillförene blifvit öfverträdd, så är det deremot ett ganska godt försvar för en grundlags tillämpning, att till stöd för densamma kunna åberopas flera, af lagstiftande magtens begge organer under olika tider fattade sammanstående beslut, hvilka mig veterligen icke någonsin blifvit af någon såsom grundlagsöfverträdelser ansedda.

Liksom jag, i öfverensstämmelse med det nu anförda, icke hyser de betänkligheter i formelt hänseende vid det till Högste Domstolen remitterade förslaget, som inom Domstolen blifvit framställda, tror jag icke heller de emot förslagets innehåll gjorda anmärkningar vara af synnerlig vigt. Att i förslaget se en Konungen lemnad dispensationsrätt för enskilda fall, synes mig vara en miss tydning, som icke behöfver befaras; och farhågan, att den åt Konungen ifrågasatta rätt att förordna, skulle kunna användas i andra riktningar än som med förslaget varit åsyftadt, synes mig ock hvila på förutsättningen att Konungen inom den ekonomiska lagstiftningen icke skulle känna sig bunden af andra lagar än godtyckets. Då emellertid dessa betänkligheter kunna delas af andra och möjligen motverka förslagets framgång, samt jag, ehuru fortfarande af den mening att den åsyftade förändringen enklast och fullt ändamålsenligt kan ske på det af mig förut tillstyrkta sätt, likväl villigt medgifver att samma ändamål i i detta fall kan vinnas, utan att en enligt ordalagen så vidsträckt rätt, som i förslaget, inrymmes åt Konungen, hemställer jag i underdånighet att förslaget må ändras i den riktning, som af Högste Domstolens samtliga ledamöter blifvit antydd och erhålla följande lydelse: Stadgandet i 9 Kap. 1 § Ärfda-balken, att vid uppteckning af egendom, som finnes i bo, lydande under stadsdomstol, eller utgöres af fastighet i stad, Borgmästare och Råd skola nämna två eller flera redliga män, som egendomen uppteckna och värdera, må, efter Konungens förordnande, upphöra att gälla i afseende å bouppteckning i den stad, hvarest afgifter för bouppteckningars och arfskiftens förrättande icke vidare tagas i beräkning till bestridande af löner eller andra allmänna utgifter; egande derefter sterbhusdelegare att till såväl uppteckning och värdering af egendomen, som ock till arfskifte kalla gode män, på sätt som stadgadt är om bo, hvilket under stadsdomstol ej lyder.“

Hans Maj:it Konungen behagade, uppå Stats-Rådets tillstyrkande, besluta att Proposition i ämnet skulle, sådan den finnes detta protokoll bilagd, till nästkommande Riksdag aflåtas.

Ex protocollo
Sv. P. Ekstrand.